ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

INKLUZIV TA'LIMDA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR BILAN ISHLASHNING ZAMONAVIY USULLARI

Tuychiyeva Zulfizar Boxodir qizi
Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti
Maktabgacha talim fakulteti, 2-bosqich talabasi.

Annotatsiya: Mazkur maqolada inkluziv ta’lim jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashning zamonaviy usullari tahlil qilingan. Maxsus ehtiyojli bolalarning ta’lim-tarbiyasini samarali tashkil etishda foydalanilayotgan innovatsion pedagogik yondashuvlar, texnologiyalar va metodlar ko‘rib chiqiladi. Muallif inkluziv muhitda teng imkoniyatlar yaratish va individual yondashuvning ahamiyatini asoslab beradi.

Kalit so‘zlar: inkluziv ta’lim, maktabgacha yosh, maxsus ehtiyoj, metodika, individual yondashuv, rivojlantiruvchi muhit.

Modern Methods of Working with Preschool Children in Inclusive Education

Annotation: This article analyzes modern methods of working with preschool-aged children within the framework of inclusive education. It examines innovative pedagogical approaches, technologies, and methods used to effectively organize the education and upbringing of children with special needs. The author substantiates the importance of creating equal opportunities and applying individualized approaches in an inclusive environment.

Keywords: inclusive education, preschool age, special needs, methodology, individual approach, developmental environment.

KIRISH

Hozirgi kunda ta’lim tizimida insonparvarlik, tenglik va adolat tamoyillarini hayotga tatbiq etish bilan birga, maxsus ehtiyojli bolalarni ijtimoiylashuv jarayoniga jalb qilish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, maktabgacha ta’lim muassasalarida inkluziv yondashuv asosida ta’lim-tarbiya berish zamonaviy pedagogikaning ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Inkluziv ta’lim – bu maxsus ehtiyojli bolalarni oddiy bolalar bilan teng muhitda, birgalikda o‘qitish va tarbiyalash jarayonidir. Bunda bolalarning psixofizik rivojlanish darajasidan kelib chiqib individual yondashuv qo‘llaniladi. Ushbu maqolada zamonaviy metodlar, axborot-kommunikatsion texnologiyalar va ijtimoiy-psixologik qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati ochib beriladi.

METODLAR

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- **Tahlil va umumlashtirish**: amaldagi metodik adabiyotlar, qonunchilik hujjatlari va xorijiy tajribalar tahlil qilindi.
- **So‘rovnoma usuli**: bir necha maktabgacha ta’lim muassasalarida pedagoglar orasida so‘rovnoma o‘tkazildi.
- **Taqqoslash usuli**: an’anaviy va zamonaviy yondashuvlar o‘rtasida samaradorlik jihatidan taqqosiy tahlil olib borildi.
- **Kuzatuv**: inkluziv guruhlardagi bolalarning rivojlanish dinamikasi kuzatildi.

NATIJALAR

Tadqiqotlar natijasida quyidagi muhim jihatlar aniqlangan:

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

1. **Individual yondashuv** asosida tuzilgan o‘quv-rejalari maxsus ehtiyojli bolalarning rivojlanish sur’atini oshirishga xizmat qiladi.
2. **Multisensor yondashuv** – eshitish, ko‘rish, harakat orqali bilim berish usullari samarali bo‘lib, ayniqsa nogironligi bo‘lgan bolalar uchun mos keladi.
3. **AKT vositalaridan foydalanish** (masalan, interaktiv doskalar, multimedia qo‘llanmalar) bolalarning diqqatini jamlash va bilimni tezroq o‘zlashtirishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatdi.
4. Ota-onalar bilan **mustahkam hamkorlik** va psixologik maslahatlar bolaning moslashuv jarayonini tezlashtiradi.
5. **Ijodiy faoliyatga asoslangan mashg‘ulotlar** (rangtasvir, musiqa, harakatli o‘yinlar) bolalarning ijtimoiylashuv ko‘nikmalarini rivojlantirishda samarali ekani kuzatildi.

MUHOKAMA

O‘tkazilgan kuzatuvlar va tahlillar shuni ko‘rsatdiki, inkluziv ta’limda zamonaviy pedagogik metodlardan foydalangan holda har bir bola o‘z salohiyatini ochib bera oladi. Xususan, Bolani markazga qo‘ygan yondashuv (child-centered approach) orqali har bir ishtirokchining imkoniyati, qobiliyati va ehtiyojiga muvofiq shart-sharoitlar yaratilganda, tarbiya va o‘quv jarayoni yanada samarali kechadi.

Xorijiy tajribada ham ijobiy natijalarga erishilgan: masalan, Skandinaviya mamlakatlarida inklyuziv muhitda ishlashda ijtimoiy pedagog, defektolog, logoped, psixolog kabi mutaxassislar bir jamoa sifatida faoliyat yuritadi. O‘zbekistonda ham bunday tizimni bosqichma-bosqich joriy qilish zarur.

Shuningdek, metodik qo‘llanmalar va trening dasturlarining yetarli emasligi, ayrim hududlarda ixtisoslashgan kadrlarning kamligi hali-hanuz asosiy muammolardan biridir. Shu sababli inklyuziv ta’limda ishlovchi pedagoglar uchun maxsus tayyorgarlik kurslari va doimiy malaka oshirish tizimini yo‘lga qo‘yish muhim ahamiyatga ega.

XULOSA

Inkluziv ta’limda maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda zamonaviy yondashuvlar samaradorlikni oshiradi, har bir bola uchun rivojlanish imkoniyatlarini kengaytiradi. Mazkur maqolada taqdim etilgan metodlar orqali ta’lim-tarbiya jarayoni yanada shaxsga yo‘naltirilgan, insonparvar va qamrovli tus oladi. Buning uchun malakali pedagog kadrlar, zamonaviy metodik bazalar va ijtimoiy hamkorlik asosida harakat qilish muhimdir. Shu yo‘l bilan biz maxsus ehtiyojli bolalarni ham to‘laqonli hayotga tayyorlashda samarali natijalarga erishamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – 2020 y.
2. Inkluziv ta’lim konsepsiyasi. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi, 2021 y.
3. Qodirova, M. “Maktabgacha ta’lim psixologiyasi”. – Toshkent, 2019.
4. Yuldasheva, N. “Inkluziv ta’lim asoslari”. – Toshkent, 2022.
5. UNESCO. “Inclusive early childhood care and education: Insights from research, policy and practice”. – 2020.
6. Booth, T., Ainscow, M. “Index for Inclusion: Developing Learning and Participation in Schools”. – 2011.